MEKTEPKE SHEKEMGI JASTA OYIN ARQALI OQITIWDIŃ ABZALLIQLARI

Saparbaeva Aygúl
Qaraózek rayonı 19- sanlı MSHBSH tárbiyashısı

Annotaciya: *Bul maqalada mektepke shekemgi jastaǵı balalardı oqıtıwda oyın xızmetiniń ornı hám áhmiyeti ilimiy jaqtan talqılanadı. Oyın arqalı oqıtıw balanıń biliw processleriniń, jámiyetlik beyimlesiwiniń, sóylew rawajlanıwınıń hám emocionallıq halınıń oń tásirleniwi tiykarlanadı. Sonday-aq, oyın usıllarınıń pedagogikalıq nátiyjeliligi hám olardı oqıtıw processine durıs birlestiriw máseleleri jaqtırıladı.*

Tayanish sózler: *mektepke shekemgi tálim, oyın xızmeti, oyın arqalı oqıtıw, bala rawajlanıwı, pedagogikalıq usıllar.*

KIRISIW

Búgingi kúnde mektepke shekemgi tálim sisteması balanıń hár tárepleme rawajlanıwın támiyinlewge baǵdarlanǵan áhmiyetli basqısh sıpatında tan alınbaqta. Dál usı dáwirde balanıń jeke adam sıpatında qáliplesiwi, biliw processleriniń belsenlesiwi, ǵárezsiz pikirlew hám qarım-qatnas kónlikpeleriniń rawajlanıwı júz beredi. Sonlıqtan tálim processin balanıń jas hám psixologiyalıq ózgesheliklerine ılayıq shólkemlestiriw áhmiyetli máselelerden biri bolıp esaplanadı.

Mektepke shekemgi jastaǵı balalar ushın oyın jetekshi xızmet túri bolıp, olar átirapındaǵı ortalıqtı dál oyın arqalı túsinedi. Dástúriy oqıtıw usılları bul jastaǵı balalar ushın qızıqsız hám nátiyjesiz bolıwı múmkin. Oyın arqalı oqıtıw bolsa balanı májbúrlemey, tábiyıy qájetlikleri tiykarında bilim alıwǵa umtıldıradı. Usı jaqtan, oyın usıllarınan paydalanıw tek bilim beriw emes, al tárbiyalıq maqsetlerdi ámelge asırıwda da úlken áhmiyetke iye.

Mektepke shekemgi jasta oyın iskerliginiń rawajlandırıwshı áhmiyeti

Mektepke shekemgi jas dáwiri balanıń shaxs sıpatında qáliplesiwindegi eń áhmiyetli basqıshlardan biri esaplanadı. Bul dáwirde bala qorshaǵan ortalıqtı aktiv úyrenedi, úlkenler iskerligine elikleydi hám jámiyetlik qatnasıqlardı ańlay baslaydı. Áyne usı proceste oyın balanıń jetekshi iskerlik túri sıpatında kórinedi hám onıń rawajlanıwında tiykarǵı faktor wazıypasın atqaradı.

Oyın iskerligi arqalı bala real turmıstaǵı waqıyalardı shártli túrde sáwlelendiredi. Bul proceste ol zatlar menen erkin qatnasqa kirisedi, olardıń wazıypasın túsinedi hám jańa tájiriybege iye boladı. Oyın balanıń ǵárezsiz háreket etiwine, baslama kórsetiwine hám óz qábiletlerin kórsetiwine imkaniyat jaratadı. Sol sebepli oyın tek ǵana dem alıw quralı emes, al balanıń psixikalıq rawajlanıwın támiyinlewshi áhmiyetli pedagogikalıq faktor esaplanadı.

Oyın arqalı oqıtıw hám biliw processleriniń rawajlanıwı

Oyın arqalı oqıtıw balanıń biliw processlerin jedellestiriwde úlken áhmiyetke iye. Biliw processlerine dıqqat, es, pikirlew, qabıllaw hám kóz aldına keltiriw kiredi. Bul

processler áyne oyın iskerligi dawamında tábiyiy túrde rawajlanadı, sebebi bala oyın waqtında qızıǵıwshılıq penen háreket etedi.

Didaktikalıq oyınlar balalarda dáslepki matematikalıq túsinikler, sóylew iskerligi hám qorshaǵan ortalıq haqqındaǵı bilimlerdi qáliplestiriwge xızmet etedi. Mısalı, reńler hám formalardı ayırıw, sanlardı sanaw yamasa zatları salıstırıw sıyaqlı shınıǵıwlar oyın túrinde alıp barılsa, bala olardı ańsat ózlestiredi. Oyın barısında bala wazıypanı orınlap atırǵanın emes, al qızıqlı iskerlikte qatnasıp atırǵanın sezedi.

Jámiyetlik beyimlesiw hám kommunikativ kónlikpelerdiń qáliplesiwi

Oyın arqalı oqıtıw balalardıń jámiyetlik beyimlesiw procesinde áhmiyetli rol oynaydı. Jámáátlik hám rolli oyınlar arqalı bala jámiyette qabıl etilgen minez-qulıq normaların ózlestiredi. Ol ózin belgili bir rolge qoyadı hám sol rolge say háreket etiwge umtıladı.

Oyın barısında balalar bir-biri menen baylanısadı, pikir almasadı hám birgelikte háreket etedi. Bul bolsa olarda sóylew mádeniyatın rawajlandırıw, óz pikirin anıq bayan etiw hám basqalardı tıńlaw kónlikpelerin qáliplestiredi. Nátiyjede bala jámááttegi ornın ańlaydı hám jámiyetlik qatnasıqlarǵa beyimlese baslaydı.

Emocional-erklik sıpatlardıń rawajlanıwı

Mektepke shekemgi jasta balanıń emocional rawajlanıwı ayrıqsha áhmiyetke iye. Oyın arqalı oqıtıw balanıń emocionallıq halın turaqlastırıwǵa járdem beredi. Qızıqlı hám erkin ortalıqta bala ózin qáwipsiz sezedi, qorqınısh hám isenimsizlik azayadı.

Oyın barısında balanıń erklik sıpatları da qáliplesedi. Ol qaǵıydalarǵa ámel etiwdi, oyındı aqırına shekem jetkeriwdi, jeńilisti qabıl etiwdi hám jetiskenlikleren durıs juwmaq shıǵarıwdı úyrenedi. Bul sıpatlar keyingi oqıw iskerligi ushın áhmiyetli psixologiyalıq tayarlıq wazıypasın atqaradı.

Dóretiwshilik qábiletler hám ǵárezsiz pikirlewdi rawajlandırıw

Oyın balanıń dóretiwshilik potencialın kórsetiw ushın eń qolaylı sharayattı jaratadı. Syujetli-rolli hám dóretiwshilik oyınlar arqalı balalar jańa jaǵdaylar oylap tabadı, obrazlar jaratadı hám fantaziyasın keńeytedi. Bul proceste balanıń kóz-qarasları bayıydı hám dóretiwshilik qábileti rawajlanadı.

Oyın arqalı oqıtıw balanıń ǵárezsiz pikirlewin qáliplestiredi. Bala oyın dawamında qarar qabıl etedi, qıyın jaǵdaylardı sheshedi hám óz háreketleri ushın juwapkershilikti sezedi. Bul bolsa keleshekte ǵárezsiz, belsendi hám tashabbus kórsetetuǵın shaxstı tárbiyalawǵa xızmet etedi.

Juwmaq

Izertlew nátiyjeleri sonı kórsetedi, mektepke shekemgi jasta oyın arqalı oqıtıw balanıń hár tárepleme rawajlanıwın támiyinleytuǵın eń nátiyjeli pedagogikalıq usıllardan biri bolıp esaplanadı. Oyın iskerligi balanıń tábiyiy qájetlikleri hám jas ózgesheliklerine say bolıp, oqıw procesin májbúriy emes, al ıqtıyarlı hám qızıqlı iskerlikke aylandıradı. Bul bolsa bilimlerdi sanalı, bekkem hám turaqlı ózlestiriwge múmkinshilik jaratadı.

Oyın arqalı oqıtıw nátiyjesinde balanıń biliw procesleri - dıqqat, es, pikirlew hám eleslew aktiv rawajlanadı. Tálimiy oyınlar járdeminde balalarda dáslepki ilimiy túsinikler qáliplesip, ǵárezsiz pikirlew hám mashqalalı jaǵdaylarǵa sheshim tabıw kónlikpeleri

rawajlanadı. Sonıń menen birge, oyın procesi balanıń sóylew iskerligin aktivlestirip, onıń qarım-qatnas mádeniyatın joqarılatadı.

Izertlew sonı da tastıyıqlaydı, oyın iskerligi balalardıń jámiyetlik beyimlesiwin támiyinlewde úlken áhmiyetke iye. Jámiyet hám rol oyınları arqalı balalarda birge islesiw, óz ara húrmet, juwapkershilik hám empatiya sıyaqlı jámiyetlik pazıyletler qáliplesedi. Bul bolsa balanıń jámiyette óz ornın tabıwı hám salamat jámiyetlik qatnasıqlar ornatıwına tiykar jaratadı.

Sonday-aq, oyın arqalı oqıtıw balanıń emocional-erklilik tarawın rawajlandırıwda da nátiyjeli esaplanadı. Oyın ortalıǵında bala óz sezim-tuyǵıların erkin bildiredi, jetiskenlik hám sátsizlikti durıs qabıl etiwdi úyrenedi. Bul jaǵday balanıń ózine bolǵan isenimin arttırıp, keyingi bilimlendiriw basqıshlarına psixologiyalıq jaqtan tayar bolıwın támiyinleydi.

Juwmaqlap aytqanda, mektepke shekemgi bilimlendiriw mákemelerinde oyın arqalı oqıtıw usılların sistemalı, maqsetli hám pedagogikalıq talaplar tiykarında qollanıw bilimlendiriwdiń sapası hám nátiyjeliligin arttıradı. Pedagoglardan oyın usılların tańlawda balalardıń jeke ózgeshelikleri, qızıǵıwshılıqları hám rawajlanıw dárejesin esapqa alıw talap etiledi. Oyın iskerligine tiykarlanǵan bilimlendiriw usılı keleshekte ǵárezsiz, dóretiwshi hám jámiyetlik belsendi shaxstı qáliplestiriwdiń áhmiyetli shárti bolıp esaplanadı.

PAYDALANILG'AN A'DEBIYATLAR:

1. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi: o'quv qo'llanma. — Toshkent, 2011.
2. Rasulova Z.A. Farzand tarbiyasiga oid psixologik maslahatlar. — Toshkent, 2014. — 106 b.
3. S'og'inov N.A., Qodirov U.D. Sog'lom bola shakllanishining ayrim ijtimoiy-psixologik jihatlari (Oila kutubxonasi). — Toshkent: ROIAM, 2014.
4. G.R Toxtasinova, T.I. Ormonova . Bolalar bog'chasida intellectual psixologik oyinlar T-2005
5. R.G.Qodirov .Yosh davrlari va pedagogik psixologiya T-2005